

شناسایی ادراک معلمان مقطع ابتدایی از آموزش مجازی در دوران کووید ۱۹؛

مطالعه موردی شهر اصفهان ۱

مهتری موحد دوست^۱ و سمیه شاه طالبی^۲

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد گروه برنامه درسی، دانشگاه غیر انتفاعی صفاهان اصفهان، رایانامه: mehri.movahed56@gmail.com

۲. استادیار گروه برنامه ریزی درسی، دانشگاه غیر انتفاعی صفاهان اصفهان، (نویسنده مسئول) رایانامه: s.shahtalebi@gmail.com

چکیده

این مقاله با هدف شناسایی ادراک معلمان مقطع ابتدایی از آموزش مجازی در دوران کووید ۱۹، به روش مطالعه کیفی انجام شد. جامعه آماری، شامل کلیه معلمان مقطع ابتدایی شهر اصفهان بود که تجربه تدریس به صورت غیرحضورى را داشته‌اند. نمونه‌گیری به روش مبتنی بر هدف و با استفاده از تکنیک گلوله برفی از افراد آغاز شد و تا پایان اشباع اطلاعات ادامه یافت. ابزار جمع‌آوری اطلاعات مصاحبه در بستر مجازی و حضورى بود. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش هفت مرحله‌ای کلابزی استفاده گردید. یافته‌های بدست آمده در چهارمؤلفه اصلی و چهارده زیر مؤلفه دسته‌بندی شدند. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان اذعان داشت که آموزش مجازی نیازمند داشتن زیر ساخت و امکانات متنوعی است. همچنین به دنبال هر تغییر و نوآوری فرصت‌هایی هم فراهم می‌شود که در آینده می‌توان با ارایه برنامه درسی از آموزش ترکیبی که آمیزه‌ای از آموزش الکترونیکی و حضورى است.

واژگان کلیدی: ادراک معلمان، استراتژی‌های آموزشی، آموزش مجازی، مقطع ابتدایی، یادگیری آنلاین

۱. این مقاله برگرفته از پایان نامه ارشد است.

مقدمه

نظام‌های آموزشی به عنوان بارزترین نمود سرمایه‌گذاری نیروی انسانی در زمینه شکوفایی در جامعه نقش اصلی را بر عهده دارند. آموزش به عنوان اصلی‌ترین و مؤثرترین بخش می‌تواند نقش اساسی در توسعه‌ی پایدار کشور ایفا کند. شواهد حاکی از استقبال مردم به آموزش در تمامی سطوح آموزشی بوده و به موازات آن کیفیت برتر، مدیریت مؤثرتر و انطباق آموزش با نیازهای جامعه مورد توجه قرار گرفته است، تا آنجا که ناظران برجسته‌ی اقتصادی جهان، نه مواد اولیه، نه انرژی و نه سرمایه؛ بلکه آموزش را به عنوان عامل اصلی توسعه قلمداد کرده‌اند (به نقل از عابدینی بلترک و نیلی، ۱۳۹۳).

این در حالی است که آموزش بستر پیشرفت هر ملتی بوده، از این رو پایداری آن در رشد و توسعه همه کشورها مهم می‌باشد. از طرفی، آموزش طی قرن‌ها با چالش‌های مختلفی از جمله تغییر در برنامه درسی مدارس تا تعطیلی به دلیل تظاهرات دانش‌آموزان یا کارمندان، شیوع بیماری و یا بی‌ثباتی در اداره کشوری روبرو بوده است (اوسو فوردجور و همکاران، ۲۰۲۰).

زمانی که بیماری ویروسی کووید ۱۹ در دسامبر ۲۰۱۹، در ووهان چین پدیدار شد، به سرعت در کل جهان شیوع یافت (گان و همکاران، ۲۰۲۰)؛ این بیماری مسأله‌ای جدی برای بهداشت عمومی و سلامت افراد و جوامع محسوب می‌شود و با توجه به اینکه هنوز کنترل و روش خاصی برای پیشگیری و درمان این بیماری کشف نشده، نیاز به خودمراقبتی و خودکنترلی مردم در جهت پیشگیری و شیوع این بیماری از اهمیت بسزایی برخوردار است. دولت‌ها مجبور به تصمیم‌گیری شدیدی در زمینه فعالیت‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، خدماتی و آموزشی شده‌اند (بندر، ۲۰۲۰). این بحران بر سیستم‌های آموزشی در تمامی کشورهای جهان تأثیر گذاشته و منجر به تعطیلی دوره‌های حضوری در مدارس و دانشگاه‌ها نیز شده است (ریمر، ۲۰۲۰). چرا که یکی از راه‌های کنترل جلوگیری از شیوع این بیماری ماندن در خانه، دوری از تعاملات فیزیکی روزانه و قرنطینه خانگی است (چن و همکاران، ۲۰۲۰). این در حالی است که، تعطیلی طولانی مدت مدارس و مراکز آموزشی، همراه با شوک به اقتصاد و سلامت جمعیت، پیامدهایی را برای رشد کنونی و آینده کودکان به همراه دارد و یکی از بخش‌هایی که بیشتر تحت تأثیر قرار گرفته، آموزش پیش دبستانی، ابتدایی و متوسطه است (بندر، ۲۰۲۰) و در نتیجه این بحران، کودکان، در معرض خطر بیشتری برای ترک تحصیل و عقب ماندن از تحصیل، عدم امنیت غذایی، مشکلات جسمی و عاطفی، بهداشتی و از جمله از دست دادن یادگیری قرار دارند، که عواقب بالقوه مخربی برای آن‌ها دارد (گزارش یونیسف، ۲۰۲۰).

به گفته جکوبز^۵ (۲۰۱۳) یادگیری آنلاین به اندازه یادگیری سنتی کلاس موثر است. این که یک فراگیر چگونه یا چقدر خوب یاد می‌گیرد با کیفیت آموزش آنلاین مشخص می‌شود و این مسأله باعث نگرانی معلمان برای تدریس در فضای مجازی شده است، آن‌ها معتقدند درک معلمان و دانستن توانایی معلمان و نیازهای آن‌ها بسیار مهم می‌باشد (لند و همکاران، ۲۰۱۹). این در حالی است که در کشور ایران نیز همانند سایر کشورهای دنیا جهت مقابله با ویروس کرونا تلاش شد تا از آموزش‌های مجازی بهره‌مند گردند.

ویروس کرونا به عنوان یک خطر برای سلامت عمومی شناخته می‌شود که به عنوان بزرگترین فاجعه شیوع بیماری‌های واگیردار بعد از شیوع سندرم تنفسی سارس در سال ۲۰۰۳ شناخته می‌شود (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰). گسترش سریع و همه‌گیری ویروس کرونا به طوری که در دو ماه باعث مرگ تعداد زیادی از انسان‌ها شد، نشان از قدرت این ویروس است (واتسون و فریمن^۶، یانگ و دوان^۷، ۲۰۲۰). ویروس کرونا علاوه بر این که سلامت جسمی انسان‌ها را به خطر

1 . Owusu-Fordjour C, Koomson CK & Hanson D

2 .Li Q, Guan X, Wu P, Wang X, Zhou L, Tong Y

3 .Rimmer A

4 .Chen, C., Zhang, X. R., Ju, Z. Y., & He, W. F

5 . Jacobs

6 . Lund

7 . Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C

8 . Weston & Frieman

می‌اندازد، اثرات روانی جبران ناپذیری را بر جوامع بشری تحمیل می‌کند. کرونا باعث ایجاد اضطراب، به خصوص در کشورهای آسیب دیده می‌شود (ال رابیه و همکاران، ۲۰۲۰). آرامش اجتماعی در بسیاری از کشورها تحت تأثیر این ویروس قرار گرفته است (چن و همکاران، ۲۰۲۰).

پس از شیوع ویروس کرونا، کشور چین نخستین کشوری بود که دولت آن به منظور کاهش و مقابله با شیوع این بیماری دستور به تعطیلی مدارس داد (ژانگ و همکاران، ۲۰۲۰). این در حالی است که فاصله گذاری اجتماعی تأثیرات منفی بر فرصت‌های آموزشی ایجاد کرده و واحدهای آموزشی در تلاش هستند گزینه‌هایی را جایگزین آموزش حضوری کنند (ریلی، ۲۰۲۰) چرا که بحران پیش آمده ممکن است تأثیر بیشتری روی کودکان و نوجوانان بگذارد و در صورت غفلت و کوتاهی با پیامدهایی چون رخ دادن مشکلات در یادگیری، افزایش میزان ترک تحصیل و سوء تغذیه مواجه خواهیم شد. (ساودرا، ۲۰۲۰). بنابراین با توجه به مشکل ایجاد شده در سیستم آموزشی جهان، آموزش مجازی، بهترین راه آموزش است چرا که این نوع از آموزش سال‌هاست که در حال رشد است و فرصت جدیدی را برای معلمان، دانشجویان، استادان، برنامه ریزان آموزشی و مؤسسات آموزشی فراهم می‌آورد (مایداس و همکاران، ۲۰۰۹).

در نهایت می‌توان اذعان کرد، با در نظر گرفتن پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی همه‌گیری این ویروس در همه ارکان زندگی مردم جهان، یکی از کارکردهای ملی که به شدت از بحران کنونی اثر پذیرفته؛ آموزش است چرا که به دلیل رعایت فاصله گذاری‌های اجتماعی، از اوایل سال ۲۰۲۰ نظام آموزشی کشور در بخش آموزش و پرورش و آموزش عالی به نوعی تعطیل شده‌اند و در ایران از اواخر ماه بهمن ۱۳۹۸ و پس از گسترش شیوع کرونا، وزارت علوم و وزارت آموزش و پرورش به صورت متوالی دستور به تعطیلی دانشگاه‌ها و مدارس دادند تا پس از تعطیلات سال جدید (نوروز) شاید شیوع بیماری روند کاهشی داشته باشد و بتوانند مدارس و دانشگاه‌ها را آغاز کنند، اما این روند نه تنها کاهش پیدا نکرد، بلکه روند صعودی را تا اکنون (اردیبهشت ۱۴۰۰) به دنبال داشته است.

لزوم پژوهش‌های نوین و کاربردی در راستای آموزش‌های مجازی، و فراهم آوردن اطلاعاتی در این زمینه، جهت آمادگی‌های لازم برای ارتقاء این نوع از آموزش‌ها و کمبود پژوهش‌ها در این زمینه، این امر مهم را نمایان می‌سازد. از طرفی با توجه به اهمیت آموزش و یادگیری در مقطع ابتدایی و نوع و سن فراگیران در این مقطع، شناسایی تجارب معلمان در این زمینه، راهگشای بسیاری از ابهامات و سؤالات در این زمینه خواهد بود، بنابراین پژوهش حاضر تلاشی است در جهت شناسایی ادراک معلمان ابتدایی از آموزش‌های مجازی در دوران شیوع ویروس کووید ۱۹.

در همین راستا، با توجه به مطالب بیان شده به نظر می‌رسد شناسایی تجارب معلمان در زمینه آموزش مجازی ضرورت داشته باشد، چرا که به عنوان عنصر اصلی در امر آموزش، می‌توانند در راستای بهبود آموزش‌های مجازی، نقش فعال و مؤثری را ایفا نمایند، بنابراین در پژوهش حاضر تلاش می‌شود تا تجارب معلمان مقطع ابتدایی از آموزش مجازی در دوران کووید ۱۹، شناسایی شده و در جهت بهبود این نوع از آموزش راهکارهای مفیدی ارائه گردد.

ادبیات و پیشینه پژوهش

یادگیری مجازی:

کوپر^۱ (۲۰۰۴) یادگیری الکترونیکی را مجموعه فعالیت‌های آموزشی می‌داند که با استفاده از ابزارهای الکترونیکی اعم از صوتی، تصویری، رایانه‌ای و شبکه‌ای صورت می‌گیرد. (مایر، ۲۰۰۵) نیز ضمن تعریف مفهومی یادگیری الکترونیکی، آن را یاد

1 . Yang & Duan

2 . Al-Rabiaah, A., Tamsah, M. H., Al-Eyadhy, A. A., Hasan, G. M., Al-Zamil, F., Al-Subaie, S., & Somily, A. M

3 . Chen, Zhang, Ju, & He

4 . Zhuang, Z., Zhao, S., Lin, Q., Cao, P., Lou, Y., Yang, L., & He, D

5 . Rieley

6 . Saavedra

7 . Mayadas, A. F., Bourne, J., & Baccich, P

گیری فعال و هوشمندی می‌داند که موجب تحول در فرایند یاددهی - یادگیری شده و باعث گسترش و تعمیق فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات در نظام آموزشی می‌شود. علاوه بر این، برنامه‌هایی که از طریق شبکه‌های رایانه‌ای به ویژه اینترنت، منجر به یادگیری می‌شوند را می‌توان یادگیری الکترونیکی نامند (اندرسون و آلومی، ۱۳۸۷).

یادگیری آنلاین

یادگیری آنلاین اصطلاحی است که برای اولین بار در سال ۱۹۹۵ هنگام استفاده از سیستم مبتنی بر وب استفاده شد WebCT به عنوان اولین سیستم مدیریت یادگیری (LMS) که بعداً توسعه یافت. در این زمینه، یادگیری آنلاین در مورد استفاده از LMS یا بارگذاری متن و pdf به صورت آنلاین از آن زمان، یادگیری آنلاین شامل می‌شود (بیستس، ۲۰۱۴). دانشمندان در تعریف یادگیری آنلاین معتقدند که «بین آموزش از راه دور، یادگیری و یادگیری آنلاین رابطه وجود دارد و ادعا دارند که تعریف یادگیری آنلاین دشوارترین آنهاست (مور، ۴ دیکسون - دین و گالین، ۲۰۱۱). در تحقیقاتی که از سال ۲۰۱۸ - ۱۹۸۸ انجام گرفته تعاریف مختلفی از یادگیری آنلاین شده است که عنصر تکنولوژی در این تعاریف برجسته‌تر است نمونه‌ای از این دست تعاریف عبارتند از:

۱- یادگیری سازمان یافته از طریق فن‌آوری‌های مبتنی بر وب یا مبتنی بر اینترنت

۲- استفاده از اینترنت برای افزایش تعامل

۳- استفاده از اینترنت برای افزایش محیط یادگیری

۴- استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات

۵- یادگیری مبتنی بر تکنولوژی صوتی / تصویری CD-ROM

۶- دوران پیش از سال ۲۰۰۰

یادگیری آنلاین^۷ و تدریس آنلاین^۸ زیر مجموعه‌های آموزش آنلاین هستند. اصطلاح یادگیری آنلاین بیش از حد مورد استفاده قرار می‌گیرد تا مفاهیم مختلفی را شامل شود. عناصر اصلی در تعریف یادگیری آنلاین، زمان و فن‌آوری می‌باشد. هنوز در تعریف یادگیری آنلاین ابهاماتی وجود دارد و نمی‌توان تعریف جامعی از یادگیری آنلاین ارائه نمود و دلیل آن به خاطر رشد تکنولوژی است یعنی با رشد تکنولوژی تعاریف یادگیری آنلاین نیز تغییر می‌کند (سینگ و ترمن، ۲۰۱۹).

آموزش مجازی

امروزه آموزش مجازی در شرف تبدیل شدن به یکی از مهم‌ترین محیط‌های آموزشی است و فن‌آوری اطلاعات، فرصت‌های بسیار زیادی را برای آموزش ایجاد کرده است (موسیل، ۲۰۱۷).

آموزش مجازی مهم‌ترین کاربرد فن‌آوری اطلاعات است که در قالب نظام‌های مختلف مثل یادگیری رایانه محور، یادگیری بر خط، یادگیری شبکه محور و آموزش تحت شبکه ارائه می‌شود (لادو سر وهام، ۲۰۰۱) گاوینداسمی^۹ در آموزش مجازی به

-
- 1 . Cooper
 - 4 . Mayer
 - 3 . Bates
 - 4 . Moore
 - 5 . Dickson-Deane
 - 6 . Galyen
 - 7 . online learning
 - 8 . online teaching
 - 9 . online education
 - 1 . Singh, V., & Thurman, A
 - 1 . Moasil
 - 1 . A. Ladouceur & D. Hum
 - 1 . T. Govindasamy

هفت عامل اشاره می‌کند که در موفقیت آن تأثیر دارد: پشتیبانی سازمانی، تدوین محتوا، تدریس و یادگیری، ساختار درسی، پشتیبانی از فراگیران، پشتیبانی از اعضای هیات علمی و ارزشیابی.

اجزای آموزش مجازی:

گرگ کرسلی به ده عنصر اساسی تشکیل دهنده آموزش مجازی اشاره کرده است عبارتند از: محتوا، روش آموزشی، انگیزه، باز خورد، هماهنگی-سازماندهی، قابلیت استفاده، کمک رسانی، سنجش، حجم کار و انعطاف پذیری.

پنج استراتژی برای بهبود آموزش آنلاین

کوپر به ارائه پنج استراتژی در زمینه بهبود آموزش آنلاین پرداخته است (کوپر، ۲۰۱۶) که عبارتند از:

- ۱- درگیر شدن با فراگیران به صورت آنلاین
- ۲- ایجاد کردن یک محیط یادگیری حمایتی
- ۳- استفاده (بهره مندی) از ابزارهای یادگیری ترکیبی جهت تعامل بیشتر
- ۴- ارائه باز خورد مداوم به فراگیران
- ۵- متحرک کردن محتوای آموزش الکترونیکی

ویژگی‌های عمده یک نظام آموزشی مجازی

ویژگی‌های عمده یک نظام آموزشی از نظر (خان، ۲۰۱۳) عبارتند از:

- 1- **انعطاف پذیری:** یعنی اینکه یادگیرنده در این نظام امکان کنترل بر شیوه و نحوه یادگیری خودش را داشته باشد.
- 2- **توزیع شده:** یعنی در نوردیدن مرزهای جغرافیایی و زمانی برای دسترسی به محتوای نظام یادگیری الکترونیکی.
- 3- **باز بودن:** یعنی از بین بردن موانع یادگیری برای یادگیرندگان با شرایط و امکانات متفاوت

مفهوم پردازی وب و معرفی الگوی برنامه درسی آموزش مجازی

یادگیری الکترونیکی یک

پیدایش وب یک به معرفی یادگیری الکترونیکی یک انجامید. با ظهور اینترنت، که محتوای آموزشی را به صورت برخط در اختیار کاربران قرار می‌داد، یادگیری الکترونیکی یک نیز جهت تهیه محتوای آموزشی آنلاین به سرعت به این فناوری رو آورد و آن را مورد استفاده قرار داد. به تدریج مفهوم «مواد آموزشی» شکل گرفت و در ادامه با عنوان سیستم‌های مدیریت (محتوای) یادگیری شناخته شد. این سیستم‌ها به منظور مدیریت فرایند آموزش و سازماندهی دروس توسعه یافتند. در اصل یادگیری الکترونیکی یک الگویی سنتی محسوب می‌شود که یادگیری را فرایندی دارای سلسله مراتب و ساختارمند می‌داند. رویکرد ارتباطی یک طرفه‌ای در این نظام حاکم است. در این مدل که انتقال مطالب مستقیم و یک طرفه صورت می‌گیرد، مدرس توزیع کننده مواد و مطالب آموزشی است و بر فراگیران از طریق کانال‌های ارتباطی مختلف نظارت دارد (هوساین، ۲۰۱۳).

یادگیری الکترونیکی دو

خوب یا بد، وب دو در حال بازطراحی چشم اندازهای فکری، سیاسی و اقتصادی انسانی است (کین، ۲۰۰۴).

-
- 1 . Gerg Kearsley
 - 2 . Cooper
 - 3 . learning objects
 - 4 . Hussain
 - 5 . Keen, A

برای نخستین بار (داونز، ۲۰۰۵) تحولات حوزه یادگیری مبتنی بر وب دو را «یادگیری الکترونیکی دو» عنوان نهاد. این نوع رویکرد که از ترکیب یادگیری الکترونیکی کلاسیک و فناوری‌های وب دو شکل می‌یابد، الگوی جدیدی از یادگیری را ارائه می‌کند (اسبیهی و الکادیری، ۲۰۱۰).

در الگوی یادگیری الکترونیکی یک، فراگیر، همانند آنچه برای کاربران وب یک اتفاق می‌افتد، تماشاگری غیرفعال است. بسیاری از کوشش‌های صورت گرفته در این حوزه، صرفاً به تکرار الگوهای سنتی جهت طراحی محیط‌های یادگیری برخط انجامیده است. در چند سال اخیر برای این مدل، جایگزین‌های قوی در حال شکل‌گیری بوده است. ابزارهای ساده، اجتماعی و کاربر-کنترل^۳ (مانند ویکی‌ها، بلاگ‌ها، برچسب‌گذاری و نشان‌گذاری اجتماعی، پادکست‌ها و ...) روش‌های جدیدی از ارتباط اطلاعات و جریان برگشتی را فراهم آورده است. مراکز آموزشی به تازگی دریافته‌اند که علاقه یادگیرندگان، تنها معطوف به مصرف مواد و مفاهیم یادگیری نیست بلکه علاقه به دخالت نیز در آنها در حال افزایش هست (سیمنز، ۲۰۱۳).

جدول ۱-۱- تفاوت یادگیری الکترونیکی یک با یادگیری الکترونیکی دو

یادگیری الکترونیکی یک	یادگیری الکترونیکی دو
سیستم مدیریت یادگیری و سیستم مدیریت محتوای ابزارهای وب دو	سیستم مدیریت یادگیری
معلم تولیدکننده (محتوا) است.	معلم محوری
فراگیر تماشاچی و نظاره‌گر است.	فراگیر محوری
تبادل با کلاس	معلم به محتوا اعتبار می‌بخشد.
	فراگیر آفریننده است.
	تبادل با جامعه

پیشینه تحقیق

از لحاظ سابقه بحث در خصوص ضرورت آموزش‌های مجازی و آنلاین دوران کرونا پژوهش‌هایی به رشته تحریر در آمده که مورد بررسی قرار می‌گیرد. علی‌رغم پژوهش‌های انجام شده در خارج از کشور، تاکنون پژوهش داخلی که دقیقاً به شناسایی ادراک معلمان مقطع ابتدایی در یادگیری آنلاین در دوران کووید ۱۹ بپردازد، انجام نشده است.

یولیا^۵ (۲۰۲۰)، در پژوهش خود تحت عنوان «آموزش آنلاین برای جلوگیری از انتشار ویروس کرونا در اندونزی» عقیده دارد که بیماری همه‌گیر ناشی از ویروس کرونا معلمان و دانش‌آموزان را مجبور می‌کند تا در خانه درس بدهند و درس بخوانند تا شیوع این بیماری کاهش یابد استفاده از یادگیری آنلاین در پاندمی این بیماری می‌تواند از گسترش این ویروس جلوگیری کند. سوبدی و همکاران^۶ (۲۰۲۰)، در یک مطالعه کیفی تحت عنوان «تأثیر یادگیری الکترونیکی در طی بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ در بین دانشجویان و معلمان پرستاری نپال» که به صورت نظر سنجی آنلاین در کشور نپال انجام داد به این نتیجه رسید بیشترین چالش مربوط به یادگیری در فضای مجازی مربوط به مشکلات قطعی برق و اینترنت است ولی با این حال آموزش مجازی به یادگیری در این شرایط کمک می‌کند.

باسیلیا و کواوآدز^۷ (۲۰۲۰)، در پژوهش خود تحت عنوان «گذار به آموزش‌های آنلاین در مدارس در طول همه‌گیری ویروس کرونا در گرجستان»، با پشتیبانی دولت: پورتال آنلاین، تیم آموزشگاه تلویزیونی و تیم‌های میکروسافت برای عموم استفاده

1. Downens, S
2. Sbihi, B., & El Kadiri, K. E
3. User- Control
4. Siemens, G
5. Yulia
6. Subedi, S., Nayaju, S., Subedi, S., Shah, S. K., Shah, J. M
7. Basilaia, G., & Kvavadze, D

شد. مدارس و گزینه‌های جایگزین مانند Zoom، Slack و Google Meet، پلت فرم EduPage که می‌تواند به صورت آنلاین استفاده شود آموزش و ارتباط زنده و نمونه‌هایی از کاربرد آنها را ارائه می‌دهد. در یک مطالعه موردی برای آموزش آنلاین در یک مدرسه با ۹۵۰ دانش‌آموز به طور خصوصی آموزش‌های آنلاین را اجرا کردند. نتایج تأیید کرد که در هفته اول آنلاین این گذار سریع آموزش آنلاین موفقیت آمیز بوده و در آینده می‌تواند استفاده کنند.

رامیج^۱ (۲۰۲۰)، در پژوهش خود تحت عنوان «آمادگی کلاس‌های آنلاین در کشورهای در حال توسعه در دوران کووید ۱۹: چشم اندازی از بنگلادش» در مطالعه توصیفی خود که از طریق یک نظرسنجی از مدارس سراسر کشور از طریق دولت انجام گرفت به این نتیجه رسید که مهم‌ترین مانع آموزش در بنگلادش زیرساخت‌های فن‌آوری و هزینه‌های بالای اینترنتی و سرعت پایین اینترنت و بحران مالی خانواده‌ها و فشارهای روحی برای دانش‌آموزان می‌باشد.

اوسو، کوم سون وهانسون^۲ (۲۰۲۰)، در پژوهش خود تحت عنوان «تأثیر کووید ۱۹ در یادگیری: چشم‌انداز دانش‌آموزان غنایی» که با هدف دستیابی به تأثیر کووید ۱۹ بر آموزش و یادگیری کشور غنا انجام شده است، نشان داد برخی از چالش‌های دانش‌آموزان در تعطیلی مدارس به دلیل شیوع بیماری همه گیر کووید ۱۹ دانش‌آموزان قادر به مطالعه موثر از خانه نیستند، بنابراین سیستم یادگیری آنلاین بسیار بی‌اثر است. والدین نیز قادر به کمک در مورد چگونگی دسترسی به بستر آموزش آنلاین نیستند و همچنین نمی‌توانند کاملاً بر یادگیری فرزندانشان در خانه نظارت کنند و واقعاً تأثیر منفی در یادگیری آنها داشته است سیستم عامل‌های یادگیری الکترونیکی نیز به دلیل دسترسی محدود به اینترنت و کمبود دانش فنی این تجهیزات تکنولوژیکی توسط اکثر دانش‌آموزان غنا، اکثر دانش‌آموزان را به چالش می‌کشد.

گادموند اسدوتیر وهاتاوی^۳ (۲۰۲۰)، در پژوهش خود تحت عنوان «مأموریت نمایندگان معلمان در زمان بحران» در یک پژوهش انجام گرفته در سطح بین‌المللی که از ۱۱۸۶ معلم در مورد تجربیات آموزش آنلاین در هفته‌های اولیه در شروع کووید ۱۹ انجام گرفته شده بود که اکثر آنها از معلمان نروژ و ایالات متحده آمریکا و در رابطه با تجربیات قبلی آنها با آموزش آنلاین و جزئیات آمادگی آنها در ابعاد آموزشی، تربیتی، نگرشی و فنی صورت گرفته بود، یافته‌ها نشان داد که علیرغم کم‌تجربگی و عدم آمادگی معلمان برای آموزش آنلاین، آنها نسبتاً آماده استفاده از ابزارهای دیجیتالی مختلف بودند و مایل به یادگیری آنلاین برای دانش‌آموزانشان بودند.

راسمیتادایلا و همکاران^۴ (۲۰۲۰)، در پژوهش خود تحت عنوان «برداشت معلمان مدارس ابتدایی از آموزش آنلاین در دوره همه‌گیری کووید ۱۹: مطالعه موردی در اندونزی» این پژوهش ادراک معلمان مدارس ابتدایی از آموزش آنلاین را در برنامه‌ای که در اندونزی به نام مدرسه از خانه در طول همه‌گیری گسترش داده شده است، بررسی می‌کند. داده‌ها از طریق نظرسنجی و مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۶۷ معلم کلاس در مدارس ابتدایی جمع‌آوری شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها از تجزیه و تحلیل موضوعی داده‌های کیفی استفاده گردیده است. نتایج تجزیه و تحلیل چهار موضوع اصلی، یعنی استراتژی‌های آموزشی، چالش‌ها، حمایت و انگیزه معلمان را یافت. این تحقیق به ادبیات یادگیری مشارکتی آنلاین بین معلمان، والدین و مدارس کمک می‌کند که بر موفقیت دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. به طور کلی، موفقیت یادگیری آنلاین در اندونزی در طول همه‌گیری کووید ۱۹ با آمادگی فناوری مطابق با برنامه درسی ملی، حمایت و همکاری همه ذینفعان، از جمله دولت، مدارس، معلمان، والدین و جامعه تعیین شد.

ژاکلین کریم^۵ (۲۰۲۱)، در مطالعه خود تحت عنوان "ایجاد فضاهای جامع در جلسات کلاس درس مجازی در طول پاندمی: کووید ۱۹ مطالعه اکتشافی معلمان ابتدایی در هند" دیدگاه‌هایی را در مورد تجربیات معلمان ابتدایی و روش‌های جامع در هند در طول جلسات کلاس مجازی گزارش می‌کنند. آموزش آنلاین در طول پاندمی کووید ۱۹ به یک چالش انطباقی و تغییر پذیر

1. Ramij

2. Owusu-Fordjour C, Koomson CK, Hanson D

3. Gudmundsdottir, G. B., & Hathaway, D. M

4. Rasmitadila, R., Rusmiati, R., Rachmadtullah, R., Samsudin, A., Syaodih, E., Nurtanto, M., & Suryanti, A

5. Jacqueline Kareem

برای معلمان تبدیل شده است. یک برنامه آنلاین معلمان هندی را مجبور به کشف استراتژی‌های نوآورانه برای حفظ یک کلاس درس کرده است. در این پژوهش، مشخص شد که معلمان در جلسات خود از عروسک‌گردانی، قصه‌گویی، محرک‌های رفتاری برای درگیر کردن دانش‌آموزان استفاده می‌کنند.

زین آبادی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهش خود تحت عنوان «مدیران مدارس و شبکه‌های اجتماعی مجازی: کنکاشی بر کاستی‌ها، قوت‌ها، فرصت‌ها، تهدیدها و ارائه راهبردها»، در بررسی وضعیت مدیران مدارس در مواجهه با شبکه‌های اجتماعی مجازی بود. این پژوهش از نوع پژوهش‌های کیفی بود که با استفاده از روش تحلیل محتوا و با رویکرد ارزیابی انجام شد. مشارکت کنندگان در مطالعه ۲۰ نفر از مدیران مدارس و ۱۰ نفر از کارشناسان فناوری واحدهای آموزشی و اداری بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته گردآوری شد. وضعیت مدیران مدارس در مواجهه با شبکه‌های اجتماعی، در دو بعد داخلی و خارجی و در ارتباط با حوزه‌های کارکردی مدیران مورد توجه بود. در بعد خارجی، فرصت‌ها و تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی برای مدارس به طور اعم و برای مدیران مدارس به طور اخص و در بعد داخلی، نقاط قوت و ضعف کلی مدارس در ارتباط با شبکه‌های اجتماعی، بررسی گردید. پس از جمع‌آوری و تحلیل محتوای پاسخ‌ها با استفاده از روش کدگذاری در سطح باز و محوری، تعداد ۴۴ فرصت و به همین تعداد تهدیدهای احتمالی شبکه‌های اجتماعی مجازی برای مدیران مدارس و نقاط قوت و ضعف درونی مدارس شناسایی گردید. سپس راهبردهای لازم جهت استفاده از فرصت‌ها و نقاط قوت، همچنین مرتفع‌سازی نقاط ضعف و مقابله با تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی بیان گردید.

شریفی و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهش خود تحت عنوان «تجربه آموزش الکترونیکی در نظام آموزشی ایران: فراتحلیل اثر بخش آموزش الکترونیکی در مقایسه با آموزش حضوری» که با هدف تعیین اثربخشی آموزش الکترونیکی در نظام آموزشی ایران انجام شد نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که آموزش الکترونیکی از اثربخشی بیشتری نسبت به آموزش حضوری برخوردار است، همچنین نتایج نشان داد که در پژوهش‌هایی که آزمودنی‌ها از نوع دانش‌آموز بودند، متغیر وابسته از نوع مهارتی و روش نمونه‌گیری، روش تصادفی بود، اثربخشی آموزش الکترونیکی بیشتر بود. بر اساس یافته‌های این پژوهش نتیجه گرفته شد که آموزش الکترونیکی می‌تواند جایگزین مناسبی برای آموزش حضوری باشد.

عباسی و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهش خود تحت عنوان «تجربه زیسته معلمان دوره‌ی ابتدایی از فرصت‌ها و چالش‌های تدریس در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد): یک مطالعه پدیدار شناسی» به منظور گردآوری داده‌ها از مصاحبه کیفی نیمه ساختاریافته استفاده شد. با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند، پس از انجام ۲۱ مصاحبه اشباع داده‌ها حاصل شد. یافته‌ها از تحلیل عمیق دیدگاه‌های معلمان، موجب شناسایی و دسته‌بندی ده فرصت شامل: جبران عقب افتادگی تحصیلی در ایام قرنطینه، افزایش مسئولیت‌پذیری و درگیری بیشتر اولیا با فرآیند یاددهی-یادگیری دانش‌آموزان، افزایش سرعت انتقال اطلاعات و ارائه اطلاعات جدید، ایجاد انگیزه در معلمان برای ارتقاء سواد رسانه‌ای، شناخته شدن معلمان توانمند و خلاق و فراهم شدن زمینه‌ای برای به اشتراک گذاشتن فایل‌ها و تجارب معلمان، افزایش مسئولیت‌پذیری معلمان برای مطالعه بیشتر، جذاب و برانگیزاننده بودن استفاده از آن برای دانش‌آموزان، علاقه مند کردن دانش‌آموزان به دانش روز و پژوهش کردن، انعطاف‌پذیری در ساعت شروع کلاس و حذف تردهای پرهزینه، پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان برای ارائه تکالیف به شیوه‌های نو و نه چالش شامل: عدم دسترسی همه دانش‌آموزان به فضای مجازی به ویژه در مناطق محروم و ایجاد نابرابری در فرصت آموزش، سنگین بودن هزینه‌های اینترنت برای خیلی از خانواده‌ها، کند بودن سرعت اینترنت، دشوار بودن سنجش یادگیری واقعی دانش‌آموزان و سلب شدن قدرت نظارت از معلم، اعتماد برخی دانش‌آموزان به اینترنت و گوشی، استفاده بی جا و بی رویه از مطالب دیگران، عدم وقت‌گذاری برخی معلمان به امر تدریس و ارزیابی، استفاده از نرم افزار به عنوان ابزار تبلیغات، کاهش انگیزه برخی دانش‌آموزان نسبت به تحصیل در شیوه جدید تدریس گردید.

سلیمی و فردین (۱۳۹۹)، در پژوهش خود تحت عنوان «نقش ویروس کرونا در آموزش مجازی، با تاکید بر فرصت‌ها و چالش‌ها» با بهره‌گیری از روش تحقیق (کیفی - کمی)، از طریق مصاحبه با ۱۰ معلم با تجربه و توزیع پرسشنامه بین ۱۲۰ نفر

از معلمان مقطع ابتدایی نتایج، چالش‌ها و فرصت‌ها در سه سطح کلان، میانی و خرد مطرح و طبقه بندی شد. در سطح کلان چالش‌های، نداشتن تفکر راهبردی مدیران و برنامه ریزان؛ سیاستگذاری نامطلوب، ضعف فناوری آموزشی و مدیریت ناکارآمد؛ در سطح میانی چالش ضعف فناوری‌های معرفی شده، نداشتن استقلال و آزادی عمل و برهم خوردن بودجه بندی مطرح شده و در سطح خرد حاصل گردید. همچنین از نظر مشارکت‌کنندگان، شیوع کرونا فرصت‌هایی را در سطح کلان (فراهم کردن زمینه تغییر، توجه به داشتن برنامه ریزی راهبردی و توجه به آموزش‌های برخط و مجازی، سطح میانی (خلق فرصت آموزشی برابر و خلق نوآوری آموزشی جدید) و سطح خرد به دنبال داشته است.

محمدی و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهش خود تحت عنوان «واکاوی تجارب والدین دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی از چالش‌های آموزش مجازی با شبکه‌های اجتماعی در زمان شیوع ویروس کرونا» این پژوهش با استفاده از روش پدیدارشناسی و روش گردآوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. بر این اساس، با رویکرد نمونه گیری هدفمند و روش معیار، والدینی که فرزندان آنان حداقل یک ماه از آموزش مجازی در شبکه‌های اجتماعی استفاده نمودند، انتخاب و بر اساس اشباع نظری نهایتاً ۱۶ نفر مصاحبه شدند. تحلیل مصاحبه‌ها، با استفاده از الگوی کلایزی و روش تحلیل مضمون انجام شد. پس از استخراج و دسته‌بندی موضوعی، محاسن و معایب آموزش مجازی در شبکه‌های اجتماعی در پنج مقوله آموزشی (محاسن: تداوم تحصیل و ایجاد فرصت خلاقیت؛ معایب: عدم تمایل به انجام تکالیف کلاسی و کاهش پایبندی به مقررات نظم و انضباط کلاسی)، اجتماعی (محاسن: آزادی عمل دانش‌آموزان و نظارت بیشتر والدین؛ معایب: حذف فعالیت گروهی و تنبلی و حواس پرتی دانش‌آموزان)، فرهنگی (محاسن: ورود آموزش مجازی به عرصه نظام تعلیم و تربیت و ایجاد تجربه جدید؛ معایب: حذف کاریمای حضور معلم و خستگی و بی‌حوصلگی برخی از والدین)، اقتصادی (محاسن: کاهش هزینه ایاب و ذهاب و ضرورت تهیه سخت افزار لازم جهت استفاده از شبکه‌های اجتماعی؛ معایب: وقت‌گذاری کم والدین به ویژه والدین شاغل) و فنی (ارتقاء سواد رسانه‌ای والدین به عنوان حسن؛ معایب: عدم جذابیت بصری ویدئوها و عدم تسلط به فن‌آوری اطلاعات) طبقه بندی شدند. با توجه به مشکلات و معایبی که توسط والدین عنوان گردیده، طراحی زیرساخت‌های منسجم و اثربخش جهت ارائه آموزش مجازی ضرورت می‌یابد.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر کیفی از نوع پدیدار شناسی می‌باشد. بنابراین در پژوهش حاضر، محقق با استفاده از روش پدیدار شناسی به توصیف، تفسیر و تبیین تجارب معلمان مقطع ابتدایی شهر اصفهان که به صورت مجازی به تدریس پرداخته اند، می‌پردازد. جامعه پژوهش، شامل کلیه معلمان مقطع ابتدایی در نواحی ۶ گانه شهر اصفهان می‌باشد که تجربه تدریس به صورت غیرحضور را داشته اند.

در پژوهش حاضر، پژوهشگر تلاش نمود تا با در نظر گرفتن شرایط شرکت‌کنندگان محیطی مناسب را برای مصاحبه عمیق انتخاب کند تا شرکت‌کنندگان بتوانند بدون هیچ‌گونه درگیری ذهنی و عوامل مزاحمت‌زا به بیان تجربیات خود بپردازند. لازم به ذکر است با توجه به شرایط موجود ناشی از پاندمی ویروس کرونا، محیط مصاحبه در دو بستر مجازی و فیزیکی صورت گرفت.

پژوهش حاضر به منظور گردآوری اطلاعات با ۲۰ نفر از معلمان مقطع ابتدایی شهر اصفهان که در حال تدریس به شیوه آموزش مجازی بودند مصاحبه انجام شد، لازم به ذکر است تا زمانی که پژوهشگر به اشباع اطلاعات دست پیدا نمود، ادامه پیدا کرد. مدت زمان هر مصاحبه به نسبت میزان تجارب بیان شده از هر فرد از ۴۵ دقیقه تا ۶۰ دقیقه بود که تمامی مصاحبه‌ها در مکانی آرام و بدون سر و صدا انجام شد.

روش نمونه گیری در این پژوهش نمونه‌گیری از افراد مهم از نوع نمونه‌گیری مبتنی بر هدف است. این نوع از نمونه‌گیری هنگامی استفاده می‌شود که تجربه مورد نظر به ندرت اتفاق می‌افتد (صانعی، ۱۳۸۴).

در پژوهش حاضر از روش مصاحبه عمیق نیمه ساختار یافته در دو بستر مجازی و حضوری استفاده گردید، جهت ضبط مصاحبه‌ها در بستر مجازی از نرم افزار Screen Recorder و در محیط واتساپ استفاده گردید و در بستر حضوری نیز

مصاحبه‌ها به وسیله دستگاه Mp3 ذخیره شد. لازم به ذکر است شرکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها علاقه زیادی نسبت به انجام مصاحبه در خصوص آموزش مجازی و تجارب خود در این زمینه داشتند چرا که متعهد بودند این روش باعث باز گو نمودن تمامی تجارب آنان در خصوص آموزش مجازی می‌باشد. با توجه به اینکه مصاحبه به صورت نیمه ساختار یافته انجام شده است، و در فرایند مصاحبه با توجه به صحبت های مشارکت کنندگان در پژوهش سؤالات دیگری نیز مطرح گردید، همچنین در روش تجزیه و تحلیل داده ها، در پژوهش حاضر از روش هفت مرحله ای کلایزی (۱۹۸۷) استفاده شده است.

یافته های پژوهش

سؤال اول پژوهش: ادراک معلمان مقطع ابتدایی از موانع و مشکلات آموزش مجازی در دوره ۶ی کووید ۱۹ چیست؟ یافته های حاصل از پاسخ به سؤال اول پژوهش در جدول زیر آورده شده است.

مصادیق	زیر مولفه	شماره
<p>(۱) عدم بودجه کافی دولت به آموزش و پرورش جهت پشتیبانی از آموزش مجازی (تهیه نرم افزارهای آموزشی مناسب، کمک به فراگیران کم برخوردار مناطق محروم)</p> <p>(۲) عدم تولید نرم افزارهای آموزشی داخلی با کیفیت</p> <p>(۳) سرعت پایین اینترنت در برخی مناطق و پهنای باند نامناسب</p> <p>(۴) هزینه بر بودن اینترنت برای خانواده‌ها</p> <p>(۵) عدم توانایی های خانواده‌ها جهت خرید فناوری های هوشمند (موبایل، تبلت،...)</p> <p>(۶) محدود کردن مدارس دولتی به استفاده از نرم افزار شاد در کنار مشکلات ساختاری آن</p>	محدودیت‌های اقتصادی و فناوری	
<p>(۱) عدم شناخت معلمان از نرم افزارهای آموزشی و به کار گیری آنها</p> <p>(۲) عدم آشنایی و توانمندی فراگیران در استفاده از فناوری‌ها و IT</p> <p>(۳) عدم بر گزاری دوره‌ها ی ویژه آموزش ضمن خدمت آنلاین جهت توانمند سازی معلمان</p> <p>(۴) مقاومت برخی از معلمان جهت استفاده از روش‌های نوین آموزشی</p> <p>(۵) عدم مشارکت و همدلی معلمان در اشتراک گذاری تجارب و محتوای آموزشی تولید شده</p> <p>(۶) زمان بر بودن تولید محتوا</p>	محدودیت‌های مهارتی و دانشی	
<p>(۱) عدم امکان جلب مشارکت تمامی فراگیران در طول فرایند کلاس</p> <p>(۲) اختلال در مدیریت کلاس آنلاین و چت‌های گروهی فراگیران</p> <p>(۳) عدم امکان فعال کردن وب کم در بعضی نرم افزارها از جمله نرم افزار شاد</p> <p>(۴) عدم امکان ارزیابی و پیشرفت تحصیلی دقیق فراگیران به علت مشارکت خانواده‌ها در یاد گیری</p> <p>(۵) محدودیت در اجرایی کردن روش‌های تدریس فعال</p> <p>(۶) محدودیت در گرفتن باز خورد از تمامی فراگیران در حین تدریس و آموزش</p>	محدودیت‌های آموزشی	موانع و مشکلات

(۱) عدم امکان بهره مندی از زبان بدن	محدودیت روانی - عاطفی
(۲) محدودیت در ایجاد روابط عاطفی معلمان با فراگیران	
(۳) ایجاد افسردگی در فراگیران به علت عدم تحرک، نشاط و انگیزه ناشی از محدودیت‌ها	
(۴) مشغله زیاد معلمان و عدم توجه به مسائل پرورشی و اخلاقی فراگیران	
(۵) محدودیت در برقراری روابط چهره به چهره و گرفتن بازخورد از فراگیران	
(۶) گوشه گیری و منزوی شدن برخی از دانش‌آموزان با هوش	

سؤال دوم پژوهش: ادراک معلمان مقطع ابتدایی از نقاط قوت آموزش مجازی در دوره ۶-ی کووید ۱۹ چیست؟ یافته‌های حاصل از سؤال دوم پژوهش در جدول زیر آورده شده است.

مصادیق	زیر مولفه	نقاط قوت اصلی
(۱) ارتقاء مهارت معلمان به جهت استفاده از فناوری‌ها	فرصت‌های مهارتی	
(۲) تولید محتواهای آموزشی وسیع در بستر مجازی با نرم افزارهای مختلف		
(۳) ایجاد مهارت در به کارگیری فناوری‌های آموزشی توسط فراگیران		
(۴) امکان ثبت و ضبط کلاس‌های درسی		
(۵) به روز رسانی و تولید نرم افزارهای آموزشی کاربردی		
(۱) کاهش هزینه‌های رفت و آمد	ظرفیت‌های اقتصادی	
(۲) کاهش هزینه‌های خرید لوازم التحریر		
(۳) کاهش هزینه‌های جاری مدارس		
(۱) بالا رفتن اعتماد به نفس فراگیران	ظرفیت‌های فرهنگی - عاطفی	نقاط قوت
(۲) دسترسی به گروه‌های مجازی فرهنگی، ادبی و هنری		
(۳) توسعه فرهنگ استفاده از شبکه‌های مجازی در بین خانواده‌ها		
(۴) توسعه مسئولیت پذیری و همکاری والدین با معلمان		
(۵) رقابت مثبت در بین معلمان جهت ارتقاء توانمندی‌های مهارتی و تولید محتوا		

امکان دسترسی به محتوای آموزشی در هر زمان و در هر مکان	(۱)	ظرفیت‌های آموزشی
تخصصی کار کردن کتب درسی توسط معلمان	(۲)	
سهولت دسترسی تمامی اقشار جامعه به محتوای آموزشی با کیفیت	(۳)	
دسترسی آسان فراگیران دارای بیماری‌های خاص به آموزش	(۴)	
مشارکت بیشتر فراگیران ضعیف	(۵)	
امکان خود ارزیابی	(۶)	
فرصت یادگیری از همکلاسی‌ها در بستر مجازی	(۷)	
پیگیری مستمر پیشرفت تحصیلی توسط خانواده‌ها	(۸)	
پیشرفت تحصیلی (یادگیری عمیق) فراگیران به جهت استفاده محتوای آموزشی از مولتی مدیا	(۹)	
دسترس پذیر بودن آموزش برای فراگیران محروم از مدرسه در منطقه	(۱۰)	

سوال سوم پژوهش: ادراک معلمان مقطع ابتدایی از استراتژی‌های آموزشی آموزش مجازی در دوره‌ی کووید ۱۹ چیست؟

یافته‌های حاصل از سؤال سوم پژوهش در جدول زیر آورده شده است.

مصادیق	زیر مولفه	مولفه اصلی
(۱) بهره مندی از تصاویر (تصاویر تاریخی، افراد، ترتیب مراحل انجام یک فعالیت یا حل مسئله و...)	منابع و محتوای در دسترس	سبک‌های آموزشی
(۲) بهره مندی از فیلم‌ها و انیمیشن‌ها (مراحل ساخت یک وسیله، فیلم آناتومی بدن، معرفی و آموزش نرم افزارهای شبیه ساز ساده به فراگیران)	(۳)	
(۱) در خواست تهیه نقشه‌های مفهومی عنکبوتی یا سلسله مراتبی از فراگیران	(۲) طرح سوالات مکرر و مباحثه در کلاس	
(۳) تهیه جداول جواب صحیح در مقابل جواب غلط	(۴) آزمون‌های مکرر در سامانه‌های مختلف مانند گوگل فرم و...	
(۵) نقش آفرینی (کنار گذاشتن هویت خود و جایگزینی در نقش جدید مانند مشاغل، گروه‌ها و...)	روش‌های آموزش و ارزشیابی	
(۶) همدلی در یادگیری (آموزش و یادگیری از همکلاسی‌ها)	(۷) تولید محتوا توسط معلمان	
(۸) تهیه درسنامه برای فراگیران فاقد گوشی‌های هوشمند	(۹) ارتباط با فراگیران از طریق شبکه‌های مجازی در دسترس مانند واتساپ، تلگرام و...	

سوال چهارم پژوهش: راهکارهای بهبود آموزش مجازی در مقطع ابتدایی چیست؟

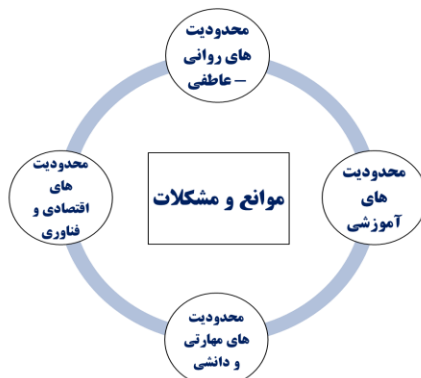
یافته‌های حاصل از پژوهش جهت پاسخگویی به سوال چهارم پژوهش در جدول زیر آورده شده است.

مصادیق	زیر مولفه	مولفه اصلی
(۱) تولید نرم افزارهای آموزشی با کیفیت (۲) ارتقاء کیفیت و رفع اشکالات نرم افزارها مانند برنامه شاد (۳) برگزاری مداوم دوره‌های آموزش ضمن خدمت کاربردی به روز معلمان (۴) ایجاد سامانه کارگروه‌های تخصصی سراسر کشوری معلمان جهت تبادل تجارب (۵) تولید فیلم‌های آموزشی با کیفیت به صورت تخصصی (۶) ایجاد و معرفی سایت‌های رایگان آموزشی به فراگیران (۷) معرفی نرم افزارهای آموزشی کارآمد به فراگیران و معلمان (۸) معرفی سایت‌های کتابخانه‌های دیجیتال رایگان (۹) ایجاد سامانه ارتباطی دانش‌آموزان مقاطع مختلف جهت یادگیری از همسالان	دانش و افزایی مهارت افزایی	
(۱) اختصاص بودجه کافی از سوی دولت به آموزش و پرورش (۲) جذب خیرین در حمایت از دانش‌آموزان کم برخوردار (۳) دسترسی به اینترنت و سیم کارت رایگان دانش‌آموزی (۴) پشتیبانی از معلمان در زمینه‌های مختلف آموزشی، فنی و مالی	پشتیبانی اقتصادی	
(۱) ساخت و تدوین کلیپ‌های مناسبی و اشتراک گذاری با فراگیران (ایجاد محیط‌های شاد و فعال) (۲) تعامل با فراگیران از طریق شبکه‌های مجازی در طول روز (۳) تعامل با والدین از طرق مختلف (تمرکز بر امور مشاوره ای) (۴) بهره مندی از مشاورین به صورت حضوری و مجازی (۵) شناسایی مشکلات عاطفی و روانی فراگیران، اثرات مخرب آموزش‌های مجازی و راهکارهای اصلاحی (۶) آموزش‌های پیشگیری از اثرات مخرب محیط‌های مجازی به والدین و فراگیران (۷) تقدیر از دانش‌آموزان و معلمان توانمند و شایسته (۸) برگزاری کارگاه‌های مشاوره ای و مسابقات مجازی	بهبود تعاملات فرهنگی و ارتباطی	
(۱) بهره مندی از روش‌های تدریس کار آمد مانند تدریس معکوس، نقش آفرینی استقرایی و قیاسی و ... (۲) انعطاف پذیری در زمان شروع برگزاری کلاس‌ها (۳) جلب مشارکت فراگیران در تولید محتوا (۴) اجرای ارزشیابی مستمر (۵) طرح سئوالات مکرر انگیزشی و جلب مشارکت فراگیران (۶) فعال کردن وب کم در کلاس‌های درس (۷) اشتراک گذاری محتواهای آموزشی تولید شده با سایر معلمان (۸) مرور خلاصه ای از مطالب جلسه گذشته	بهبود روش‌های تدریس و ارزشیابی	راهکارهای بهبود

بحث و نتیجه گیری

سوال اول پژوهش: معلمان مقطع ابتدایی از موانع و مشکلات آموزش مجازی چه ادراکی دارند؟

نتایج به دست آمده از دیدگاه شرکت کنندگان در پاسخ به سوال اول پژوهش در شکل (۱) نمایش داده شده است.

با توجه به اینکه در سیستم آموزش و پرورش ایران از سوی دولت بودجه کافی جهت آموزش‌های مجازی اختصاص داده نمی‌شود، در زمان همه‌گیری ویروس کرونا این مساله نمود بیشتری پیدا کرد، چرا که بسیاری از دانش‌آموزان به دلیل اختلاف درآمدی و فقر دچار شکاف و نابرابری در آموزش‌های مجازی شده‌اند. همچنین با توجه به اینکه یکی از عوامل مؤثر در یاددهی و یادگیری ارتباط کامل و دو طرفه بین معلم و فراگیر می‌باشد در بحث آموزش مجازی، قطعی مداوم اینترنت و به دنبال آن پوشش دهی نا مناسب پهنای باند در کشور مانع از ایجاد ارتباط کامل و بدون نقص در کلاس‌ها می‌گردد. اکنون که دولت تأمین پهنای باند را در انحصار خود دارد باید تلاش کند تا پهنای باند مناسبی در شأن کشور تأمین کرده و مقدماتی‌ترین امکان جهت آموزش مجازی را فراهم آورد.

در دوران آموزش حضوری و قبل از پاندمی شدن ویروس کرونا، بحث استفاده از آموزش‌های مجازی مطرح نبود و یا آموزش از راه دور به ندرت مورد استفاده قرار می‌گرفت، بنابراین ایجاد زمینه‌های آموزشی و ارتقاء مهارت‌های مورد نیاز در این زمینه نیز نادیده گرفته شده بود. عدم تدوین و برنامه‌ریزی کارگاه‌های آموزشی ضمن خدمت به روز و کاربردی جهت تربیت معلمان شایسته و توانمند در زمینه‌های مختلف از جمله مهارت‌های فناوری از سویی و مقاومت برخی از معلمان جهت یادگیری و بهره‌مندی از مهارت‌های به روز منجر شد تا با بروز و مواجه با آموزش مجازی مشکلات عدیده‌ای در این مورد، معلمان را روبرو سازد.

شواهد به دست آمده نشان می‌دهد که در موقعیت‌های تدریس حضوری به دلیل حضور و تعامل چهره به چهره معلم و دانش‌آموزان شواهد اصیل و معتبر است و چالشی برای معلم و فراگیران ایجاد نمی‌شود، اما در موقعیت‌های برخط و مجازی به دست آوردن شواهد اصیل از اهمیت خاص برخوردار است، شواهد معتبر و اصیل از نتایج یادگیری را باید از فعالیت‌های یادگیری به دست آورد بدین معنا که معلم باید زمینه‌هایی را فراهم کند تا دانش‌آموزان را به فعالیت وادار و آن‌ها درگیر شوند و شواهد را از ناحیه آثار تولیدی از این فعالیت‌ها به دست آورد. این فعالیت‌های یادگیری چه در موقعیت‌های برخط و چه غیر برخط پایه و اساس شکل گرفتن موقعیت‌های یادگیری هستند. معلم از این طریق مقاصد آموزشی و تربیتی خود را دنبال می‌کند. در موقعیت‌های برخط این فعالیت‌ها نوعاً در منزل و با فاصله از معلمان انجام می‌شود در فضای تدریس برخط به دلیل کاهش نظارت و تعامل رو در رو به جای آشکار شدن یادگیری پدیده نمایش یادگیری رخ می‌دهد.

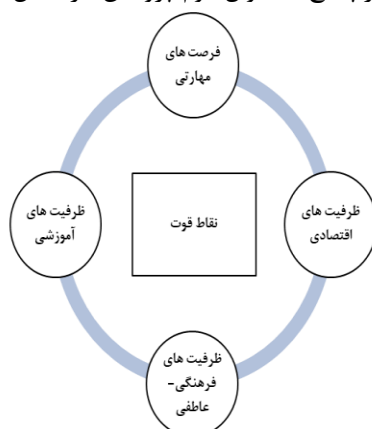
یکی از نیازهای دانش‌آموزان نیاز به ارتباط با دیگران است به خصوص در دوره کودکی و نوجوانی که این موضوع با قوت بیشتر با ارتباط با همسالان مشاهده می‌شود و الان که با توجه به این محدودیت‌ها این ارتباطات به صورت کامل برآورده نمی‌شود؛ محدودیت‌های کرونایی روح و روان دانش‌آموزان را تحت تاثیر خود قرار داده و مشکلاتی نظیر افسردگی و اضطراب به همراه داشته است. در آموزش‌های مجازی دانش‌آموزانی که با استعدادترند تشویق و تمجید نمی‌شوند حتی از سوی خانواده‌هایشان نیز هیچ انگیزه‌ای دریافت نمی‌کنند ایجاد یک سیستم تشویق می‌تواند انگیزه دهنده باشد، به همین دلیل اگر از سوی نرم‌افزارهای هوشمند تدابیری اندیشیده شود این مشکل برطرف خواهد شد. همچنین مهم‌ترین مشکلات آموزش غیرحضوری را باید متوجه

مقطع ابتدایی بالاخص پایه اول ابتدایی دانست چرا که دانش آموز باید به معلم نگاه کرده، بخش کردن، صداکشی و شیوه گرفتن مداد در دست را بیاموزد که در این شرایط آموزش مجازی این امکان وجود ندارد، با این وجود یک معلم خبره می‌تواند با استفاده از راهکارهای خلاق تا حدودی این مانع را برطرف نماید.

نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر با تحقیق محمدی و همکاران، ۱۳۹۹؛ سلیمی و فردین، ۱۳۹۹؛ عباسی و همکاران، ۱۳۹۹؛ اوسو، کوم سون وهانسون، ۲۰۲۰؛ سوبدی، ۲۰۲۰؛ رامیج، ۲۰۲۰؛ راسمیتادیللو همکاران، ۲۰۲۰؛ گادموند اسدوتیر وهاتاوی، ۲۰۲۰ و ژاکلین کریم و همکاران، ۲۰۲۱ همخوانی دارد.

سوال دوم پژوهش: ادراک معلمان مقطع ابتدایی از نقاط قوت آموزش مجازی چیست؟

نتایج به دست آمده از دیدگاه شرکت کنندگان در پاسخ به سوال دوم پژوهش در شکل (۲) نمایش داده شده است.

با وجود تمام معایب و مشکلاتی که شیوع ویروس کرونا در بحث آموزش‌ها ایجاد کرده است یکی از مزایای آن، افزایش آگاهی و ظرفیت استفاده از آموزش مجازی است؛ به عبارت دیگر شیوع ویروس کرونا و عدم امکان تشکیل کلاس‌های حضوری در مراکز آموزشی باعث شد تحولی در سیستم آموزشی کشورها از جمله کشور ایران ایجاد شود و نظام آموزشی در آینده در کنار آموزش‌های حضوری از ظرفیت‌های آموزش مجازی نیز به صورت همزمان بهره بگیرد. با افزایش بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در حوزه آموزش، ایجاد محیط‌های یادگیری بدون محدودیت‌های زمانی و مکانی بر بستر وب امکان پذیر شده است. آموزش این مهارت‌ها و فرآیندها می‌تواند در تسلط و موفقیت معلمان در این زمینه کارگشا باشد. امکان ضبط کلاس‌ها و مشاهده کلاس‌های آنلاین به دفعات به فراگیران در یادگیری عمیق‌تر متناسب با سطح یادگیری هر فراگیر (فرد محور) کمک‌های زیادی نموده است. یکی از مهم‌ترین نتایج آموزش‌های آنلاین در سطح ملی امکان بهره‌مندی دانش‌آموزان از آموزش‌های به روز و علمی از هر نقطه کشور و دنیا است. سیستم آموزش مجازی به نوعی امکان دسترسی تمامی دانش‌آموزان را از هر نقطه کشور به مباحث علمی به روز فراهم کرده است. همچنین با ورود به بحث آموزش مجازی و اجبار در ارتقاء توانمندی‌های مهارتی در بحث فناوری‌ها، روش‌های تدریس خلاق و... باعث گردیده که معلمان، فراگیران و والدین تلاش کنند تا نقاط ضعف خود در این زمینه را از بین برده و در راستای آموزش عمیق‌تر و با کیفیت‌تر گام بردارند. بسیاری از نرم‌افزارهای آموزشی در داخل و خارج از کشور تولید و مورد استفاده قرار گرفت و همچنین اشکالات موجود در سامانه‌های آموزش‌های مجازی شناخته شد و تلاش شد تا ایرادات آن روز به روز بر طرف گردد.

در دوران قرنطینه و شیوع ویروس کرونا، تغییرات زیادی در دنیا ایجاد کرده است که آموزش مجازی، یکی از این تغییرات است. در گذشته بسیاری از والدین فرزند خود را با دیگران یا با گذشته مقایسه کرده و به جای تمرکز بر روی نقاط قوت، روی نقاط ضعف آنان تمرکز کرده به طور مداوم آنها را به دلیل کم‌کاری، تنبلی و خوب یاد نگرفتن دروس سرزنش می‌کردند. این موارد باعث ضعف در فراگیر شده و در نهایت منجر به کاهش اعتماد به نفس و عزت نفس در فراگیران شده است اما در بحث آموزش مجازی والدین در کنار فرزند خود همراه با معلم شاهد چگونگی یادگیری فرزند خود بوده و نه تنها آن‌ها را مقایسه

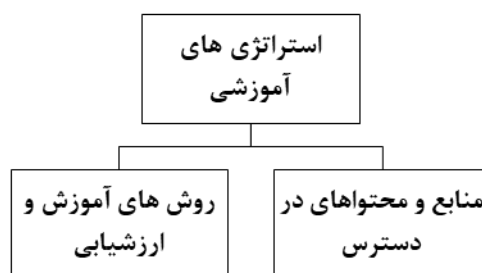
نمی‌کنند بلکه همراه آن‌ها تلاش می‌کنند که بهتر و عمیق‌تر مطالب را درک نمایند، و حضور والدین در مقطع ابتدایی در کنار فراگیر منجر به احساس امنیت او شده و در نتیجه یادگیری بهتری برای فراگیران به ارمغان آمده است به خصوص فراگیرانی که ضعیف بوده و یا اعتماد به نفس پایین تری نسبت به بقیه داشتند در بحث آموزش‌های مجازی موفق‌تر عمل کرده‌اند. همچنین درگیری بیشتر اولیا با فرآیند تدریس به بهره‌گیری از شیوه‌های ارزشیابی کیفی توصیفی نظیر والدسنجی که کمتر در زمان آموزش حضوری از آن استفاده می‌شد، نیز منجر شده است.

بسیاری از معلمان تلاش کردند تا علاوه بر یادگیری نرم افزارهای جدید، به تولید محتوای با کیفیت در حوزه یک درس تخصصی بپردازند و آن را با دیگر همکاران خود در مدرسه به اشتراک بگذارند و این مساله به نوعی رقابت مثبت را در بین معلمان ایجاد نمود، چرا که معلمان تلاش کردند که جهت بهبود تدریس و ارتقاء یادگیری فراگیران خود، به مهارت‌های خاص آموزشی و فناوری دست پیدا کرده و محتواهای آموزشی جذاب‌تر و کارآمدتری را در شبکه‌های مجازی به اشتراک بگذارند. در حقیقت، آموزش مجازی باعث گسترش دسترسی افراد به منابع آموزشی متنوع شد. همچنین برای آن دسته از دانش‌آموزان که به آموزش خاصی نیاز دارند، بستر دسترسی به مواد آموزشی مورد نظر را فراهم می‌کند. آموزش‌های آنلاین، عامل مهمی در ارتقای عدالت اجتماعی در حوزه کیفیت آموزش هستند که به‌ویژه اهمیت این موضوع در مناطق روستایی و دورافتاده دوچندان می‌شود؛ چراکه در این مناطق، نیروهای آموزشی از کیفیت پایین‌تری نسبت به هم‌تایان خود در شهرها برخوردار هستند و منابع کمتری در اختیار دانش‌آموزان قرار دارد از سوی دیگر، ارائه آنلاین محتوای آموزشی می‌تواند برای افرادی که دارای معلولیت جسمی یا بیماری‌های صعب‌العلاج هستند، این فرصت را ایجاد کند که از منازل خود بتوانند به محتوای با کیفیت آموزشی دسترسی داشته باشند بر این اساس، نیاز به توزیع و برابری در زمینه آموزش در کشورهایی که قصد دارد با شتاب بیشتری مسیر توسعه را طی کنند، یکی از مهم‌ترین فاکتورها است. توسعه عدالت آموزشی یکی از موضوعات جدی مطرح در این حوزه است که آموزش‌های آنلاین می‌تواند با بهترین کیفیت مطالب مهم را در اختیار دانش‌آموزان دور افتاده‌ترین نقاط کشور قرار دهد.

نتایج پژوهش حاضر با تحقیق زین‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۷، شریفی و همکاران، ۱۳۹۸؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۹؛ سلیمی و فردین، ۱۳۹۹؛ عباسی و همکاران، ۱۳۹۹؛ گادموند اسدوتیر و هاتاوی، ۲۰۲۰؛ راسمیتادیل و همکاران، ۲۰۲۰؛ یولیا، ۲۰۲۰، سویدی، ۲۰۲۰، باسیلیا و کووادز، ۲۰۲۰ و ژاکلین کریم و همکاران، ۲۰۲۱ همخوانی دارد.

سوال سوم پژوهش: ادراک معلمان مقطع ابتدایی از استراتژی‌های آموزش مجازی چیست؟

نتایج به دست آمده از دیدگاه شرکت‌کنندگان در پاسخ به سوال دوم پژوهش در شکل (۳) نمایش داده شده است.

در آموزش مجازی علاوه بر وجود محتوای به روز، امکانات دیگری از جمله، فیلم، صوت، انیمیشن و... وجود دارد. معلم با بهره‌گیری از چنین امکاناتی در آموزش برخی دروس، می‌تواند موضوع را با عمق و کیفیت بیش‌تری تفهیم کند. به عنوان مثال معلم در درس علوم موظف است که وسایل آزمایش را فراهم کرده و با صرف وقت بسیار به آزمایش بپردازد، اما در فضای مجازی می‌تواند فیلم آزمایش را بارگذاری کرده و پس از تماشای شاگردانش، با آنها به بررسی موضوع بپردازد. از آنجا که هدف

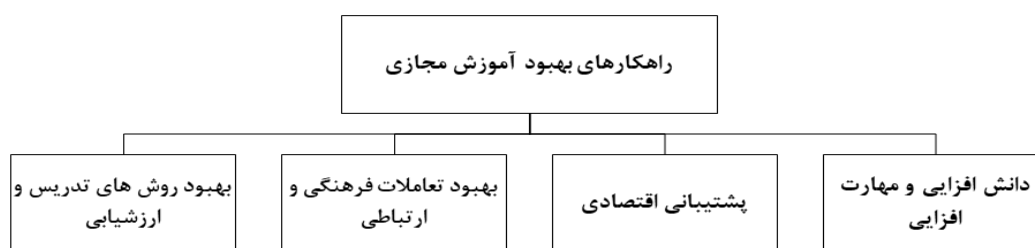
فناوری آموزشی تسهیل یادگیری و بهبود عملکرد است در این راستا « شبیه سازی های آموزشی » می توانند به عنوان تکنیک و یا رسانه ای موجب تحقق این هدف شوند. نرم افزارهای شبیه ساز محیط هایی را برای یادگیرنده فراهم می آورند که بیشترین شباهت را به محیط واقعی داشته و در عین حال به اندازه رویارویی با محیط واقعی هزینه بر و دارای خطر نیستند این تکنیک همچون آینه، واقعیات را همانندسازی می کند، افزون بر این احتمال وارد آوردن صدمه یا آسیب به دیگران نیز وجود ندارد.

از جمله نقاط قوت در بحث آموزش های مجازی تغییر مثبت در روش های آموزش و ارزشیابی می باشد، نقشه مفهومی ابزاری برای نمایش اطلاعات در قالب مجموعه ای از نمودارها و اشکال متصل به هم است که ارتباط منطقی بین مفاهیم به روشنی در آن قابل مشاهده است در نقشه مفهومی هرچه تعداد مفاهیمی که به مفهوم اصلی متصل می شود بیشتر باشد آن مفهوم بهتر تعریف می شود. بنابراین می توان نتیجه گرفت که اگر از نقشه مفهومی به عنوان راهبرد آموزشی استفاده شود سبب می شود تا مفاهیم بیشتر و گسترده تری به صورت خودکار وارد حیطه آموزش شوند؛ در نقشه مفهومی مفاهیم جدید با مفاهیم قدیمی پیوندی خورد و پل های ارتباطی بین آنها مشخص می شود. چنین خاصیتی خود باعث یادگیری عمیق تر می شود. از طرفی معلمان از روش های مختلفی جهت غنی تر کردن یادگیری فراگیران و فعال نمودن آنان استفاده می کنند که منجر به بهبود آموزش های مجازی می گردد از جمله طرح سوالات مکرر در کلاس باعث ایجاد توجه به فراگیران به کلاس، ایجاد مشغله ذهنی برای آنان جهت جستجو و پاسخ بعد از کلاس درس می باشد. از طرفی استفاده از همکلاسی های فعال جهت آموزش محتوا به سایر همکلاسی ها و تولید محتوای آموزشی توسط فراگیران، درخواست از آنان جهت ایجاد فیلم نامه نویسی و... و نقش آفرینی منجر به یادگیری عمیق، با نشاط و با کیفیت تر خواهد شد.

نتایج پژوهش حاضر با تحقیق سلیمی و فردین، ۱۳۹۹؛ عباسی و همکاران ۱۳۹۹؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۹؛ یولیا، ۲۰۲۰؛ راسمیتادایلا و همکاران، ۲۰۲۰؛ گادموند اسدوتیر وهاتاوی، ۲۰۲۰؛ باسیلیا، ۲۰۲۰ و ژاکلین کریم و همکاران، ۲۰۲۱ همخوانی دارد.

سوال چهارم پژوهش: ادراک معلمان مقطع ابتدایی از راهکارهای بهبود آموزش مجازی چیست؟

نتایج به دست آمده از نظر شرکت کنندگان در پاسخ به سوال چهارم پژوهش در شکل (۴) نمایش داده شده است.

در رابطه با آموزش مجازی می توان از راهکارهایی استفاده نمود که بهره مندی از آن ها منجر به بهبود آموزش و کاستن نقاط ضعف در این حوزه شود. از جمله این موارد دانش افزایی و مهارت افزایی معلمان و فراگیران می باشد. تجارب زیاد معلمان و رقابت سالم بین آنان و همچنین برگزاری دوره های آموزش ضمن خدمت غیر حضوری کاربردی باعث ارتقاء توانمندی ها و مهارت های معلمان و در نتیجه تولید محتوای آموزشی با کیفیت خواهد شد. به طور کلی می توان گفت به روز بودن دانش حرفه ای معلمان از موارد ضروری نظام تعلیم و تربیت می باشد. با توجه به مزایای آموزش الکترونیکی، به عنوان یکی از دستاوردهای عصر حاضر لازم است دولت و نظام های آموزشی در اختصاص دادن بودجه کافی برای استفاده از این فناوری جدی تر اقدام کرده و از این روش به عنوان یک روش ارایه آموزش مؤثر و مکمل در آموزش های معلمان و مربیان کشور مورد توجه قرار گیرد. از طرفی، باید متخصصان امر نیز بیش از پیش بر توسعه برنامه هایی برای آموزش غیر حضوری و آموزش های مبتنی

بر یادگیری الکترونیکی سرمایه گذاری کنند. بنابراین انتظار می‌رود که با گسترش زیربنای لازم از قبیل توسعه شبکه سراسری اینترنت، رایگان کردن بسته‌های دانش‌آموزان و معلمان و افزایش سرعت اینترنت، تولید نرم‌افزارهای آموزشی دوسویه به آموزش‌های مجازی رونق بیشتری بخشید.

با توجه به مزایای آموزش الکترونیکی، به عنوان یکی از دستاوردهای عصر حاضر لازم است دولت و نظام‌های آموزشی در اختصاص دادن بودجه کافی برای استفاده از این فناوری جدی تر اقدام کرده و از این روش به عنوان یک روش رایج آموزش مؤثر و مکمل در آموزش‌های معلمان و مربیان کشور مورد توجه قرار گیرد. از طرفی، باید متخصصان امر نیز بیش از پیش بر توسعه برنامه‌هایی برای آموزش غیر حضوری و آموزش‌های مبتنی بر یادگیری الکترونیکی سرمایه گذاری کنند. بنابراین انتظار می‌رود که با گسترش زیربنای لازم از قبیل توسعه شبکه سراسری اینترنت، رایگان کردن بسته‌های دانش‌آموزان و معلمان و افزایش سرعت اینترنت، تولید نرم‌افزارهای آموزشی دوسویه به آموزش‌های مجازی رونق بیشتری بخشید.

فضای مجازی برای کودکان خطرات بسیار زیادی می‌تواند داشته باشد. در فضای مجازی، امکان برقراری تماس‌های نامناسب کودکان با افرادی که ممکن است قصد سوء استفاده، بهره‌برداری و یا تجاوز به حریم خصوصی آنها را داشته باشند، وجود دارد. در فضای مجازی، امکان بروز رفتارهای نامناسب کودکان به واسطه تاثیرپذیری از شیوه‌های برخورد آنلاین دیگران مانند ارائه اطلاعات شخصی در مکان‌هایی که افراد بسیار زیادی به آنها دسترسی خواهند داشت، وجود دارد. روش‌های مختلفی برای ایمن نگه داشتن کودکان هنگام حضور آنها در فضای مجازی وجود دارد. بی تردید، یکی از موثرترین روش‌ها در این زمینه آموزش آنها از سنین پایین و آشنایی و افزایش آگاهی کودکان درباره خطراتی است که امکان مواجه شدن با آنها در فضای مجازی وجود دارد همچنان، فراگیران باید چگونگی شناسایی این تهدیدها و خطرات و اقدام‌های ضروری برای مقابله با آنها را فرا بگیرند. بنا بر این شرایط کنونی ایجاب می‌کند تا معلمان به طور مستمر با دانش‌آموزان ارتباط برقرار کنند و در صورتی که متوجه مشکلات دانش‌آموزان شدند در صدد برطرف کردن مشکل آنها برآیند و آنها را به واحد مشاوره ارجاع دهند. بنابراین برقراری سامانه‌های مشاوره و خطوط مخصوص جهت پایش مشکل برخی فراگیران به منظور حمایت و پیشگیری از افت تحصیلی و یا مشکلات روحی و عاطفی بسیار حائز اهمیت است و با کمک مشاوران حرفه‌ای و برگزاری کلاس‌های آموزش خانواده می‌توان این مشکلات را شناسایی و پیشگیری نمود. منابع و محتوای آموزشی مناسبی نیز برای والدین و فراگیران وجود دارد که ابعاد مختلف ایمنی کودکان در فضای آنلاین را پوشش می‌دهد.

یادگیری به روش کلاس درس معکوس یکی از انواع آموزش ترکیبی است که بر بنیاد آموزش فردی بنا شده است. در این روش، یادگیرنده محتوای درس را از طریق ویدئوهای آموزشی که معلم برایش ارسال کرده و یا از کتاب‌ها، وب سایت‌ها و وبلاگ‌ها در خانه مشاهده و مطالعه می‌کند و از ساعات کلاس درس به صورت کاملاً کاربردی و مفید در جهت انجام تمرین و تکلیف به صورت گروهی در جهت تحکیم و تقویت مفاهیم اساسی که یادگیرنده در خانه درک کرده است، استفاده می‌شود. در این الگو، کلاس درس مکانی برای انتقال اطلاعات نیست بلکه مرکزی برای یادگیری و پژوهش است و زمان کلاس اغلب برای همکاری یادگیرندگان، توسعه مهارت، حل مساله و فهم عمیق از محتوا استفاده می‌شود. بر این اساس، سطوح پایین حیطه شناختی یعنی «دانش و فهمیدن» در خارج از کلاس درس محقق می‌شود و سطوح بالاتر یعنی «کار بست، تحلیل، ترکیب و ارزشیابی» در زمان کلاس درس که به صورت مجازی ارائه می‌شود؛ با راهنمایی معلم صورت می‌پذیرد.

باتوجه به اینکه در کلاس‌های سنتی در استفاده از فناوری جهت معلمان برای نوع تدریس و ارزشیابی با محدودیت‌هایی مواجه بودند اما اکنون به دلیل وجود سامانه‌ها و بارگذاری عکس، فیلم و فایل‌های صوتی امکانات روش‌های تلفیقی افزایش یافته است، لذا لازم است متناسب با محتوای کتاب‌های درسی و اهداف دوره آموزشی از روش‌ها و ابزارهای مناسب جهت ارزشیابی میزان یادگیری فراگیران استفاده شود. استفاده صرف و مطلق از یک روش آموزش و ارزشیابی در حالت آموزش حضوری و یا در آموزش به شیوه مجازی، منجر به کاهش اثر بخشی و اعتبار ارزشیابی و آموزش خواهد شد و لذا لازم است از روش‌های چندگانه (تلفیقی) برای ارزشیابی آموخته‌های فراگیران استفاده شود. بدیهی است این روش می‌تواند معایب روش‌های سنتی را پوشش داده و نقاط قوت آنها را نیز تقویت نماید. از طرفی مرور مطالب تدریس شده در ابتدای کلاس، فعال کردن وب کم و

برقراری ارتباط دیداری با فراگیران، همگی از راهکارهایی است که می‌توان جهت برطرف کردن نقاط ضعف آموزش‌های مجازی استفاده کرد.

نتایج پژوهش حاضر با تحقیق زین آبادی و همکاران، ۱۳۹۷؛ سلیمی و فردین، ۱۳۹۹؛ عباسی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۹؛ راسمیتادیلای و همکاران، ۲۰۲۰؛ باسیلیا، ۲۰۲۰؛ گادموند اسدوتیر وهاتاوی، ۲۰۲۰ و راسمیتادیلای و همکاران، ۲۰۲۰؛ اوسو، کوم سون وهانسون، ۲۰۲۰ و ژاکلین کریم و همکاران، ۲۰۲۱، همخوانی دارد.

پیشنهادها

پیشنهادها برای تحقیقات آتی: این پژوهش یک تحقیق کیفی بود که به منظور شناسایی ادراک معلمان مقطع ابتدایی از آموزش مجازی در دوران کووید ۱۹ به صورت مصاحبه انجام گرفت و مانند همه تحقیقات، این مطالعه محدودیت‌هایی دارد به همین دلیل، تحقیقات آینده باید جامع تر باشد و مستلزم آن است که مطالعات کمی و یا ترکیبی هم انجام پذیرد.

همچنین به محققان بعدی پیشنهاد می‌گردد در تحقیقات آینده به منظور شناسایی ادراک دانش‌آموزان در تمامی مقاطع تحصیلی از آموزش مجازی در دوران کووید ۱۹ پژوهش‌هایی صورت گیرد.

می‌توان در تحقیقات آینده به منظور شناسایی ادراک والدین در تمامی مقاطع تحصیلی از آموزش مجازی در دوران کووید ۱۹ پژوهش‌هایی صورت گیرد.

یکی دیگر از پیشنهادات این است که در تحقیقات آینده مدل برنامه یادگیری آنلاین را برای دانش‌آموزان تمامی مقاطع تحصیلی در زمینه‌های مختلف توسعه دهند.

یکی دیگر از پیشنهادات این است که در تحقیقات آینده مدل برنامه یادگیری آنلاین را برای دانش‌آموزان تمامی مقاطع تحصیلی در زمینه‌های مختلف توسعه دهند.

مراجع

منابع فارسی

اندرسون، تری؛ الومی، فتی. یادگیری الکترونیکی از تئوری تا عمل. (ترجمه عشرت زمانی و امین عظیمی). تهران: مؤسسه توسعه فناوری اطلاعات آموزشی مدارس هوشمند. (۱۳۸۶).

زین آبادی، حسن رضا؛ پور موسوی، احمد و محمد، فرزانه (۱۳۹۷). «مدیران مدارس و شبکه‌های اجتماعی مجازی: کنکاشی بر کاستی‌ها، قوت‌ها، فرصت‌ها، تهدیدها و ارائه ی راهبردها». مدیریت بر آموزش سازمان‌ها، دوره ۷ شماره ۱ بهار و تابستان صص ۷۹-۱۰۲

سلیمی، سمانه و فردین، محمد علی (۱۳۹۹). «نقش ویروس کرونا در آموزش مجازی، با تاکید بر فرصت‌ها و چالش‌ها». فصلنامه علمی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی. سال هشتم، شماره دوم (پیاپی ۳۰)، صص ۴۹-۶۰.

شریفی، محمد؛ فتح آبادی، جلیل؛ شکری، امید، پاکدامن، شهلا (۱۳۹۸). «تجربه آموزش الکترونیکی در نظام آموزشی ایران؛ فرا تحلیل اثربخشی آموزش الکترونیکی در مقایسه با آموزش حضوری». پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی. دوره ۷، شماره ۱، صص ۹-۲۴.

عابدینی بلترک، میمنت و نیلی، محمدرضا (۱۳۹۳). تحلیل جایگاه سازنده گرایی به عنوان رویکرد نوین یادگیری در کتابهای درسی دوره ابتدایی. پژوهش در برنامه ریزی درسی. سال یازدهم، شماره سوم، صص ۱۷-۶

عباسی، فهیمه، حجازی، الهه و حکیم زاده، رضوان (1399). «تجربه زیسته معلمان دوره ی ابتدایی از فرصت‌ها و چالش‌های تدریس در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد): یک مطالعه پدیدار شناسی». فصلنامه علمی تدریس پژوهی، سال هشتم، شماره سوم، صص ۱-۲۴.

محمدی، مهدی؛ کشاورزی، فهیمه؛ ناصری جهرمی، رضا؛ ناصری جهرمی، رحیل؛ حسامپور، زهرا؛ میرغفاری، فاطمه؛ ابراهیمی، شیما (۱۳۹۹). « واکاوی تجارب والدین دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی از چالش‌های آموزش مجازی با شبکه‌های اجتماعی در زمان شیوع ویروس کرونا ». پژوهش‌های تربیتی شماره ۴۰ - بهار و تابستان صص ۱۰۱-۷۴

منابع خارجی

Al-Rabiaah, A., Temsah, M. H., Al-Eyadhy, A. A., Hasan, G. M., Al-Zamil, F., Al-Subaie, S., & Somily, A. M. (2020). Middle East Respiratory Syndrome-Corona Virus <https://doi.org/10.15694/mep.2020.000110.1>.

Basilaia, G., & Kvavadze, D. (2020). Transition to online education in schools during a SARS-CoV-2 coronavirus (COVID-19) pandemic in Georgia. *Pedagogical Research*, 5(4), 1-9

Bates, A.W. (2001) Beyond button-pushing: using technology to improve learning, in R. Epper & A.W. Bates (Eds) *Teaching Faculty How to Use Technology: best practices from leading institutions*, 141–152. Westport: American Council on Education/Oryx Press.

Bender, L (2020, March). Key messages and actions for COVID-19 prevention and control in schools. UNICEF. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/key-messages-and-actions-for-covid-19-prevention-and-control-in-schools-march-2020.pdf?sfvrsn=ba81d52_4

Bender, L. (2020). Key Messages and Actions for COVID-19 Prevention and Control in Schools. Education UNICEF NYHQ.

Chen, C., Zhang, X. R., Ju, Z. Y., & He, W. F. (2020). Advances in the research of cytokine storm mechanism induced by Corona Virus Disease 2019 and the corresponding immunotherapies. *Zhonghua shao shang za zhi= Zhonghua shaoshang zazhi= Chinese journal of burns*, 36, E005-E005.

Cooper, R. (2004), *E-learning in the World*; London: Falmer. Kearsly, G. (2000), *On Line Education: Learning and Teaching in Cyberspace*. Belmont, CA: Wadsworth.

Downes, S. (2005). *An Introduction to Connective Knowledge*. Available at: <http://www.downes.ca>

Downes, S. (2005). *E-Learning 2*. eLearn Magazine: Education and Technology in perspective, available at: www.elearnmag.org

Gudmundsdottir, G. B., & Hathaway, D. M. (2020). 'We always make it work': Teachers' agency in the time of crisis. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28(2), 239–250.

Hussain, F (2013). E-Learning 3.0 = ELearning 2 + Web 3.0? *Journal of Research & Method in Education*. 3(3).

Ifenthaler, D. (2012). Computer-based educational . In N. M. Seel (Ed.), *Encyclopedia of the sciences of educational* New York: Springer, 3, 713–716.

Jacobs, P. (2013). The challenges of online course for the instructor. *Research in Higher Education Journal*. (1)2. 1-16

Jacqueline Kareem School of Education, CHRIST (Deemed to be University) Hosur Road, Bengaluru. Kamataka. (1). *Creating inclusive spaces in virtual classroom sessions during the COVID pandemic: An exploratory study of primary class teachers in India*. *International Journal of Educational Research*.

Keen, A. (2007). *The cult of the amateur: How today's Internet is killing our culture*. New York: Doubleday.

Khan HU. Use Of E-Learning Tools to Solve Group Work Problems In Higher Education: A Case Study Of Gulf Country. *Advances in Computer Science: an International Journal* 2013; 2(3): 90-96.

Ladouceur, A. & Hum, D. (2001). E-learning The new frontier . Retrieved From. www.cata.ca/china/documents/elearning.pdf.

Li Q, Guan X, Wu P, Wang X, Zhou L, Tong Y, et al. Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus–Infected Pneumonia. *New England Journal of Medicine*. 2020;382(13):1199-207 . Available from: <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2001316>.

Lund, A., Furberg, A. L., & Gudmundsdottir, G. B. (2019). Expanding and embedding digital literacies: Transformative agency in Education. *Media and Communication*, 7(2), 47–58. <http://dx.doi.org/10.17645/mac.v7i2.1880>

Mayadas, A. F., Bourne, J., & Bacsich, P. (2009). Online education today. *Science*, 323 (5910), 85-89.

Moisil, I. (2017). A Model of the Student Behaviour in a Virtual Educational Environment. *International Journal of Computers Communications & Control*, 3(1), 108-115.

Owusu-Fordjour C, Koomson CK, Hanson D. The Impact Of Covid-19 On Learning - The Perspective Of The Ghanaian Student. *Eur J Educ Stud*. 2020;0. <https://oapub.org/edu/index.php/ejes/article/view/3000>. Accessed 21 Jun 2020.

Ramij, Md. Golam and Sultana, Afrin, Preparedness of Online Classes in Developing Countries amid COVID-19 Outbreak: A Perspective from Bangladesh (June 29, 2020). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3638718> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3638718>

Rasmitadila,R., Rusmiati, R., Rachmadtullah ,R., Samsudin, A., Syaodih,E.,Nurtanto,M. & Suryanti,A. (2020) . The Perceptions of Primary School Teachers of Online Learning during the COVID-19 Pandemic Period: A Case Study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies* 2020, Vol. 7, No. 2, 90-109 <http://dx.doi.org/10.29333/ejecs/388>

Rieley, J. B. (2020). Corona Virus and its impact on higher education. *Research Gate*. Save the Children. (2014). No child left behind, Education in crisis in the Asia-Pacific Region Victoria

Rimmer A. Covid-19: Medical conferences around the world are cancelled after US cases are linked to Massachusetts meeting. *BMJ*. 2020; 368:m1054 . Available from: <http://europepmc.org/abstract/MED/32169834> .

Saavedra, J. (2020). Educational challenges and opportunities of the Coronavirus (COVID-19) pandemic. *World Bank Blogs*. <https://blogs.worldbank.org/education/educational-challenges-and-opportunities-covid-19-pandemic>.

Sbihi, B., & El Kadiri, K. E. (2010). Towards a participatory E-learning 2: A new E-learning focused on learners and validation of the content. *International Journal on Computer Science and Engineering*, 2(1).

Siemens,J (2013). Knowing knowledge. Translated by hossein eskandari. Avaye nour publication. Tehran.

Singh, V., & Thurman, A. (2019). How many ways can we define online learning? A systematic literature review of definitions of online learning (1988-2018). *American Journal of Distance Education*, 33(4), 289–306 .

Subedi, S., Nayaju, S., Subedi, S., Shah, S. K., Shah, J. M. (2020). Impact of e-learning during COVID-19 pandemic among nursing students and teachers of Nepal. *International Journal of Science and Healthcare Research*, 5(3), 9 .

Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International journal of environmental research and public health*, 17 (5), 1729.

Watson, E. (2020). #Education: The Potential Impact of Social Media and Hashtag Ideology on the Classroom. *Research in Social Sciences and Technology*, 5(2), 40-56.

Yang, H. Y., & Duan, G. C. (2020). Analysis on the epidemic factors for the corona virus disease. *Zhonghua yu Fang yi xue za zhi [Chinese Journal of Preventive Medicine]*, 54, E021-E021.

Yulia, H. (2020). Online Learning to Prevent the Spread of Pandemic Corona Virus in Indonesia. *ETERNAL (English Teaching Journal)*, 11(1).